

## **JOSEF TIETZ ȘI PROMOVAREA MUZICII ÎN BISERICA ROMANO-CATOLICĂ DIN ORAȘUL REȘIȚA**

**Dr. Vulpe Damian**

Dacă se vorbește despre orașul Reșița și locuitorii săi, în primul rând gândul ne poartă spre industrie spre minieră sau exploatarea forestieră, dar pe lângă aceasta nu se poate concepe o așezare rurală sau urbană fără o activitate culturală, fără învățământ sau biserică. Chiar dacă nu în același timp cu formarea primelor ateliere și a cuptoarelor înalte, a furnalelor în 1771 când s-a aprins focul continuu, treptat se observă constituirea unui învățământ și a unei comunități eclesiastice și desigur a unei activități culturale și muzicale prin care cei din partea locului se puteau manifesta pentru a-și găsi compensarea unei munci grele și istovitoare depuse zi cu zi.

Așa cum au fost aduși muncitori, lucrători și mineri din toate colțurile imperiului unde activaseră deja în acest domeniu productiv, așa au fost solocitați, atrași și aduși și cei care se vor ocupa cu partea educațională fie la început pentru școala de pe lângă uzină sau în domeniul eclesiastic a unui călugăr franciscan din apropiere pentru păstoria enoriașilor.

Școala a necesitat poate atenția cea mai mare și astfel celor care trebuiau să educe tinerele vlăstare li se dădea o importanță deosebită. Dascălii și cei care s-au format pentru aceasta au avut o mare căutare chiar dacă erau racolați pentru funcții administrative.

Pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, când erau deja 100 de ani de activitate la Reșița, printre cei care erau atrași de această localitate și de activitățile ce se ofereau se afla și tânărul Josef Tietz, pregătit pentru cariera dascălească nu numai în școală dar și în familie, care i-a oferit cadrul și pilda unei astfel de profesie.

În evoluția familiei sale se pot urmări și stabili cu certitudine evoluția cu două generații în urmă, cu acte sau copii ale lor, originea. Bunicul din partea tatălui a fost maestru tâmplar în localitatea Alt-Kalken circumscripția Duba județul Jungbunzlau din Boemia (Bohmen) și-și scria numele încă Tietze. Ignaz și Dorothea (născută Steinmetzer) și-au botezat fiul Franz Xaver în ziua nașterii sale la 19 mai 1833 în biserica catolică din Hirschberg.

După cum reiese dintr-un certificat școlar din 1848 eliberat de Școala principală (Hauptschule) din Jungbunzlau tânărul vlăstar al familiei a avut rezultate frumoase la învățătură. Acelaș lucru ne-o dovedește și diploma "Offentliche Auszeichnung" din acelaș an.

Se vede că învățătura îi era aproape și astfel calea spre cariera dascălească îi era deschisă, iar când abea împlinise 21 de ani și-a căutat rostul în viață tocmai în Banat la Timișoara, optând pentru o catedră în Mehala. A fost un învățător cu calități și cu multiple preocupări activând până când a fost răpus în 1912. Cei mai mulți ani a activat la Burgerschule (Școala cetățenească) din cetate. Muzica de asemenea i-a stat alături mai ales prin activitatea de cantor.

Nu putem să omitem însă aportul lui pentru realizarea Anuarelor școlare cu date statistice referitoare la educația elevilor, numărul lor precum și a programelor școlare de atunci, cum se menționează și despre volumele din anii 1889-90 și 1890-91, în presa vremii.

Din căsătoria cu Margaretha Geiger născută la 28 octombrie tot în 1833, între cei 9 copii ai lor se afla și Josef Ferdinand Tietz. Cel de al doilea copil, dar primul băiat s-a născut în Mehala la nr.37, cum se specifică în actul de botez din anul 1859, la 20 iunie, iar botezul fiind efectuat la 23 iunie la biserica din Josefîn. A urmat primele 3 clase primare la școala din cartierul Meierhofen unde tatăl său era învățător. De fapt dragostea pentru meseria de dascăl a moștenit-o de la el. Dar din clasa a IV-a a frecventat școala din Cetate unde va activa și părintele său. După terminarea a cinci clase la Gimnaziul piarist urmează cursurile Școlii

pedagogice de limba maghiară din Arad unde își va obține și diploma de învățător în 1877. De acum drumul său în viață va fi legat pentru totdeauna de orașul Reșița. La început învățător la școala primară susținută de St.E.G. (Staatseisenbahngesellschaft), societatea care a patronat aproape în exclusivitate tot Banatul Montan până la sfârșitul primului război mondial, și apoi desigur la școala de stat, în care s-a transformat aceasta din 1902.

Aici în orașul de pe Bârzava a urmat calea antemergatorului său Ludwig Mottl, căruia îi succede și în funcția de director școlar în 1896, și în domeniul muzical, ca și cantor îi preia funcția de dirijor al corului bisericii romano-catolice, ca Regenschori.

Dacă a slujit învățământul din 1877 până la pensionare sa din 1922, deci 45 de ani, în biserică a cântat la orgă până la sfârșitul zilelor sale însumând 53 de ani în această activitate. Muzica se pare a fost cea care a acaparat interesul și preocupările de suflet ale proaspătului învățător și i-a făurit drumul spre împlinirile unei vieți dedicate formării, creșterii și perfecționării într-o direcție așa de înălțătoare cum e muzica.

Totul a pornit - desigur pe lângă catedra și activitatea de cantor – de la formarea cu ajutorul unui grup de tineri a unui cor mixt în cadrul bisericii pentru a crea o ambianță mai aparte cu ajutorul vocilor a serviciului divin, a liturghiilor de duminică și sărbători. S-a creat astfel nucleul corului bisericii romano-catolice ce se va dezvolta și va crește treptat, pregătit cu mîgală și pricepere de tânărul pe atunci învățător Josef Tietz.

Căsătoria cu Livia Teresia fiica lui Adolf Diaconovici, secretar al domeniilor St.E.G. din 1882 nu a înfrânat activitățile la care s-a dat ci dimpotrivă sau intensificat. Doar prin simplul fapt că soția s-a născut la Viena (1863), fiorul muzicii parcă s-a făcut prezent tot mai mult în cadrul familiei și desigur și în afara ei. Bineînțeles toți copiii lor au făcut muzica, unii dintre ei chiar la nivel profesional. Fiica cea mare Maria /Mimi/ (n.1883), s-a perfecționat în cântatul la pian, concertând chiar alături de soțul ei Peter Rohr nu de puține ori și și-a găsit o preocupare deosebită în acea vreme la Reșița, cea de a preda lecții de pian chiar și surorii sale mai mici cu aproape două decenii, Margareta (n.1902), care a devenit o somitate atât în pedagogia, cât și în practica pianistică, concertistică din prima parte a secolului trecut. Frații lor cu toate că au abordat alte domenii nu au neglijat muzica studiind pianul și vioara, cântând și predând în această direcție. Franz (n.1888) cel mai mare dintre ei format în științele exacte – matematică cânta la vioară, pian și a fost și dirijor de cor, iar Josif (n.1889) cu studii juridice și doctoratul în această direcție a cântat la pian câștigându-și chiar cu aceasta întoarcerea din prizonierat tocmai de la Vladivostoc. Alexandru (n.1898) cel mai tânăr dintre băieți, filolog de formație, recunoscut folclorist a dat și el muzicii ce a simțit, cânta la violoncel, cultiva cântarea cu elevii și susținea o seamă de prelegeri despre muzică.

Astfel muzica a ocupat toată ființa învățătorului și directorului școlar Josef Tietz. Dimineața cânta la slujba din biserică, în timpul orelor promova ca nimeni altul cântarea cu elevii, după masa se ocupa cu instruirea copiilor săi în arta interpretării muzicale iar seara conducea repetițiile formațiilor sau soliștilor vocali fie ele în cadrul corului bisericesc sau a ansamblurilor corale pe care le va iniția și forma.

Iată ce putem citi în necrologul său despre activitatea muzicală din cadrul bisericii: “Als Regens chori unserer rom.-kath. Kirchengemeinde war er bereits in der alltägliche Frühmesse tätig und liess seine klare Tenorstimme zum Lobe Gottes erklingen. Er vollzog alle ihm übertragenen kirchlichen Obliegenheiten in der gewissenhaften und aufopferungsvollsten Weisen, die ihm eigen war und seinen gesamten Lebenslauf kenzeichnete. Dies Amt hatte er ebenfalls von L.Mottl übernommen. In Laufe der Jahre brachte er, insbesondere durch Schaffung eines gemischten Kirchenchors, die rom.-kath. Kirchenmusik unserer Heimatstadt auf eine so hohe kunstlerische Stufe, dass man ihresgleichen suchen muss. An grossen Feiertagen wurden unter seiner Leitung die schönsten und schwierigsten Festmessen klassischer und neuerer Tondichter in vollendeter Weise zur Aufführung gebracht. Die rom.-kath. Kirchengemeinde erleidet durch das Dahinscheiden

ihres grossen Meisters Tietz einen unabsehbaren Verlust.”

Pentru rezultatele deosebite în activitatea sa în cadrul bisericii, de promovarea muzicii la liturgiile de duminică și sărbători dar și prin cântul la care era antrenată întreaga comunitate, de tipul coralelor și imnurilor religioase de mare circulație și a celor legate strict de anumite evenimente, în anul 1917, în toiul războiului mondial Josef Tietz obține recunoașterea supremă am zice, prin distincția “Pro Ecclesia et Pontifice” acordată de S.S. Benedict al XV-lea, pentru merite deosebite. Această distincție vine să răsplătească munca depusă desigur și pe plan educațional dar mai ales pe plan muzical, pentru muzica ce a oferit-o Josef Tietz ca organist, cantor dirijor de cor și incontestabil ca organizator în această direcție și ca promotor a unei muzici de valoare estetică și de calitate.

Cu ocazia înmânării înaltei distincții, preotul paroh decanul Ștefan Fiedler viitorul episcop de Oradea și Satu Mare pe lângă alți vorbitori a spus următoarele după cum putem citi în ziarul local: “Im Namen der kath. Bevölkerung begrüße ich unseren geliebten Regenschori.

Die papstliche Auszeichnung traf einen solchen Mann, der unermüdlich tätig war in der Schule, in der Kirche und bei allen Angelegenheiten, wenn es hiess für das allgemeine Wohl, für die Armen oder zur Forderung des Kunstsines zu wirken.

Die Früchten seiner Tätigkeit, der Einfluss seiner Persönlichkeit sind keine grosse aussere Werke, sie gleichen vielmehr dem wohltuenden und fruchtbaren Sonnenstrahle. Auch seine Wirkung war wohltuend, die Seele bildend, das Herz erbauend, das Gemut erquickend.

Wir freuen uns, dass die göttliche Vorsehung ihn uns gegeben, dass es ihm gegonnt war 40 Jahre rastlos zur Ehre Gottes und zum Whole seiner Mitbürger tätig sein zu können. Wir gratulieren ihm mit innigstem Herzen zur schönen Auszeichnung und wünschen ihm lange Gesundheit und den reichsten Segen Gottes! Eljen!”

A fost citită și scrisoarea episcopului de Cenad de atunci Dr. Julius Glattfeldner.

Sărbătorirea a fost un adevărat eveniment care a început cu o slujba festivă în care s-a cântat Missa Încoronării de W.A.Mozart de către corul bisericii catolice instruit de J.Tietz dar dirijat cu această ocazie de Peter Rohr cu acompaniamentul orchestrei uzinei (Werkskapelle). A urmat actul solemn de înmânare a diplomei iar ziua s-a terminat cu serenadele diferitelor formații corale la care J.Tietz activase ca dirijor, dintre care Sängerbund-ul și-a dat aportul cel mai consistent.

De fapt Sängerbund-ul a fost creația maestrului. În 1897 când corul bisericii a fost deja reorganizat Josef Tietz a alcătuit o nouă societate corală a orașului după Gesangverein care exista deja de câteva decenii aproape. Chiar dacă a mai dirijat și alte formații corale ca cel aparținând societății Leseverein, Eisen und Metal arbeiter sau Eisernes Quartett, de Sängerbund a rămas atașat până la sfârșitul vieții. Cu această formație corală a avut cele mai multe apariții dirijorale, a pregătit o seamă de reprezentații de operetă sau chiar operă și a dus faima cântării corale reșițene și în alte localități din aria Banatului istoric și până la Viena chiar.

Dacă școala l-a legat de tineret în special, munca depusă cu formațiile corale l-a legat de adulți, de coriștii care i-au urmat sfaturile și l-au venerat.

Până în ultimele zile cântatul la orgă și dirijatul corurilor sale dragi i-au absorbit întreaga activitate. Nu a apucat însă să cânte la orga nouă pentru care și-a canalizat apreciable demersuri sustinând comitetul organizat pentru construirea acestui instrument.

În 1927 și respectiv 1929 dascălul și muzicianul Josef Tietz mai reintra în atenția întregii obști când și-a aniversat cei 50 de ani de activitate și respectiv cei 70 de ani pe care i-a împlinit atunci. Ecourile acestor evenimente au atras și atenția presei. Și azi putem citi în mai multe ziare de atunci, locale sau din alte orașe ca Timișoara bunăoară de ce stimă și atenție se bucura muzicianul din Reșița.

La dispariția sa (3 aprilie 1930) întregul oraș și-a arătat compasiunea, însoțindu-l pe

ultimul drum iar amplul necrolog din ziarul local se încheia cu cuvintele cronicarului astfel:  
“Unser geliebter Tietz Bacsı ist zu seinem Schöpfer heimgekehrt. Möge sein gesamter Lebenswandel der Nachwelt als unsterbliches Vorbild im besten Angedenken verbleiben.”

Pentru ce am evocat în aceste câteva rânduri pe Josef Tietz, învățătorul, directorul școlar, cantorul și dirijorul de cor reșitean în contextul simposionului de imnologie? Tocmai pentru munca sa în domeniul muzicii religioase, a cântării imnice pe care a promovat-o după cum reiese din multe programe, înseilări în ziare și nu în ultimul rând din partiturile tipărite, scrise sau copiate doar cu mâna lui, aflate printre lucrurile rămase de la el.

Josef Tietz a fost de fapt un cantor de excepție, și un propăvăduitor al cântării religioase.

Copia certificatului de botez eliberat la 9 aprilie 1886 de către parohul I.A.Jelinek

Von Seite der K.u.K.Hauptschule (Abschrift) datat 10 iulie 1848

Diploma în original aflată în posesia familiei datată la 3 martie 1848

Temesvarer Zeitung din 11 septembrie 1891

la Pardany, comitatul Torontal

Copia certificatului de botez eliberat la 23 august 1874

Cf. Necrologului din Reschitaer Zeitung din 12 aprilie 1930

idem

idem

Violoncelist , Kapellmeister și chiar și compozitor

W.: Josef Tietz + necrolog în Reschitzaer Zeitung an.44, nr.15, din 12 aprilie 1930, p.1

\*\*\* Die Tietz-Feier. în Reschizaer Zeitung an.31, nr.41, din 14 oct. 1917, p.2

Op.cit. –necrolog- p.2